

Basketbol ya da **Sepettopu**, elle idare edilen bir topla oynanan popüler bir [takım oyunu](#) ve [spor](#) dalı. Profesyonel basketbolda beşer kişilik iki takım, yerden yüksekliği Avrupa standartlarına göre 3,05 metre olan ve [pota](#) adı verilen, yere paralel konumdaki bir çemberden topu geçirerek, rakibinden daha fazla sayı yapmak suretiyle, on ikişer, onar veya sekizer dakikalık dört periyottan oluşan maçı kazanmaya çalışır.

İçindekiler

- [1Tarihçe](#)
- [2Alan](#)
- [3Oyun Kuralları](#)
- [4Saha ölçüleri](#)
- [5Kaynakça](#)

Tarihçe

1891 yılındaki Springfield Koleji'ndeki ilk basketbol sahası. Duvara monte edilen pota bir şeftali sepetidir.

Basketbol, ABD'nin [Massachusetts](#) eyaletinde, Springfield Genç Hristiyan Erkekler Birliği ([YMCA](#)) Eğitim Okulunda beden eğitimi öğretmeni olan [Kanadalı](#) Dr. [James Naismith](#) tarafından 1891'de icat edilmiştir. [Atlet](#) ve [beyzbolculara](#) kış antrenmanı yaptırmak amacıyla geliştirilen bu oyunda amaç, tahtadan yapılmış altı kapalı şeftali sepetlerine [futbol topunun](#) sokulmasıydı. Sepet yaklaşık 3 metre yükseklikte duvara monte ediliyordu ve her sayıdan sonra top sepetten elle çıkarılıyordu. Zamanla sepetin altı çıkarıldı ve sayı olan ancak sepete takılan toplar bir değnekle itilerek çıkarılmaya başlandı.

Orta Amerika'da yerleşik Mayalarla ilgili günümüze gelen kalıntılardan edinilen bilgilere göre, basketbolun biraz daha farklı tarzda veya daha çok fiziki güce dayalı oynandığı söylenebilir. Bugünkü Basketbol oyun alanının en az 5 misli büyüklükte bir sahada mermerden yapılmış duvarlar üzerine yerden yaklaşık 4 metre yüksekliğe yere paralel değil, dik olarak sabitlenmiş ve yarım metre çapındaki çemberlerle oynanan "Tlahiotenieé" oyunu bugünkü basketbol sporundan daha zor şartları içinde barındırıyordu. James Naismith'in basketbolu Tlahiotenieé oyundan esinlenerek yaptığı düşünülmektedir.

Basketbol ilk olarak 7 kişilik iki takım arasında yirmişer dakikalık üç devre üzerinden oynanmıştır. Dr. Naismith bu oyuna "sepet topu" anlamına gelen "*Basket Ball*" adını verdi.

Basketbolun ünü, bulunmasından kısa bir süre sonra ortaya çıktığı okulu aşarak bütün okullara, üniversitelere ve hatta semtlerde bulunan jimnastik salonlarına kadar yayılmıştır. Gençlerde bu spora karşı uyanan istek ve heyecanda kulüpleri basketbol şubeleri açıp takımlar kurmaya zorlamış ve böylece basketbol, Amerika'nın en popüler ulusal oyunu haline gelmiştir.

Basketbolun [Avrupa](#)'daki ilk denemesi, 1893 yılında [Paris](#)'in Treviso sokağındaki eski bir jimnastik salonunda yapılmıştır. Daha sonraları, özellikle [I. Dünya Savaşı](#) sırasında, basketbolun Avrupa'da yayılmasında Amerikalı askerlerin büyük etkisi olmuştur. Hızla gelişme gösteren basketbol böylece Avrupa'da en gözde sporlar arasında yerini almıştır. Amerika, 1897 yılında erkeklerde, ardından 1900 yılında kadınlar arasında ilk milli basketbol şampiyonalarını düzenleyerek, bu sporu ülke çapında popüler hale getirmiştir. Amerikalılar milli spor olarak benimsedikleri basketbolu, [1904 Yaz Olimpiyatları](#)'nda kulüp takımları arasında maçlar düzenleyerek, Olimpiyat Oyunları'na katılan tüm ülkelere tanıtmışlardır. 1905 yılında dünyanın en büyük spor salonlarından [Madison Square Garden](#), kapılarını basketbola açmıştır.

[Uzak Doğu](#)'da da 1913 yılından itibaren karşılaşmalar yapılmaya başlanmıştır. Böylece bu oyun birkaç yıl içinde [Kanada](#), [Fransa](#), [Birleşik Krallık](#), [Avustralya](#), [Çin](#) ve [Hindistan](#) başta olmak üzere, tüm dünya ülkelerine hızla yayılmış, özellikle büyük kentlerdeki geniş spor alanlarında yapılan üniversiteler arası karşılaşmalar, basketbolun seyirlik spor olarak yayılmasında önemli katkılar sağlamıştır. [FIBA](#), uluslararası karşılaşmaları yönetmek amacıyla, 18 Haziran 1932'de [İsviçre](#)'nin [Cenevre](#) şehrinde [İsviçre](#), [Yunanistan](#), [İtalya](#), [Portekiz](#), [Arjantin](#), [Romanya](#) ve [Çekoslovakya](#) basketbol federasyonlarının iş birliği ile oluşturulmuştur. İlk FIBA başkanlığına İsviçreli Leon Bouffard getirilmiştir. FIBA her dört yılda bir, Olimpiyat Oyunları'nın düzenlendiği şehirde toplanarak, basketbolu daha çekici hale getirmek için gerekli kural değişikliklerini yapmaktadır.

[Avrupa Basketbol Şampiyonası](#), 1935 yılında başlamış olup, 2 yılda bir düzenlenmektedir. Amatör bir spor dalı olarak basketbol, ilk kez 1936'da [Berlin](#)'de düzenlenen [Olimpiyat Oyunları](#)'na dahil edilmiştir. 1951 yılında başlayan Erkekler Dünya Şampiyonası'nı 1953'te Kadınlar Dünya Şampiyonası izlemiş, Olimpiyat Oyunları'na basketbol dalında kadınlar ilk kez 1976'da katılmışlardır. Avrupa Ligi ise 1995-96 sezonunda başlamıştır.

Alan

Çocukların bedensel ve ruhsal gelişimi açısından da önemli olan basketbol, takım oyunu olması nedeniyle bireysel ve toplumsal gelişime de etkilidir.

Basketbol genellikle kapalı salonda oynanır. Dikdörtgen biçimindeki basketbol alanının tabanı sert tahtadan yapılır. Alanın boyutları değişiklik göstermekle birlikte, [FIBA](#) standartlarına göre 28 m x 15 m'dir. Oyun alanı bir orta çizgiyle ikiye ayrılır. Bu çizginin tam ortasında, orta yuvarlak denen bir daire çizilidir. Ayrıca hava atışı buradan yapılır. Basketbol alanının karşılıklı olarak kısa kenar çizgilerinde birer pota bulunur. Pota, kenar çizgisinden 1,2 metre içeridedir ve 1,8 m x 1,2 m boyutlarındadır ve çoğunlukla panyalarda cam beyazı [plastik](#) kullanılır. [Pota](#) üzerinde, yerden 3,05 metre yükseklikte bir [çember](#) bulunur. Çember, 45 cm çapında [demirden](#) yapılı, alt kısmı açık, beyaz bir fileden oluşur. Basketbol elle oynanır ve atılan top yukarıdan çembere girip fileden geçerek aşağıya düşünce sayı olur.

Basketbol topunun boyutları da düzenlenmiştir. Erkekler için basketbol topunun resmî boyutları 74.93 cm. (çevresi (29.5 inç)) (Ayrıca buna 7 boyutunda ya da "295 top" adı da verilmiştir.) ve ağırlığı ise 22 oz (623.69 gram) ağırlığındadır. Kadınlar basketbolu için basketbol topunun çevresi 72.39 cm. (28.5 inç) olup ağırlığı ise 20 oz (567 gram)'dur (Ayrıca buna 6 boyutunda ya da "285

top" adı da verilmiştir.). 3x3 olarak bilinen sokak basketbolunda ise boyutları 6 olan fakat ağırlığı 7 boyutundaki topun ağırlığı ile aynı olan özel yapım bir top kullanılır. Sokak basketbolundaki bu özel top erkek, kadın ve karma tüm basketbol oyunlarında kullanılır.^[1]

Oyun Kuralları

- Basketbol müsabakaları üç hakem tarafından yönetilir. Misafir takım sahayı seçme hakkına sahiptir. 2. devreden sonra saha değişimi yapılır. Oyun, orta saha çizgisinde her takımdan birer oyuncu arasında yapılan hava atışı ile başlar. Hava atışına çıkan oyuncular, topu tek elleri ile takım arkadaşlarına kazandırma hedefini taşır.
- Oyun, onar dakikalık dört periyottan oluşur. Beraberlik durumunda uzatma periyodu oynanır. Her takım ilk üç periyotta ve uzatma periyodunda birer dakikalık bir, dördüncü periyotta iki mola hakkına sahiptir. İkinci ile üçüncü periyot arasında 15 dakikalık devre arası verilir. Diğer periyotlar arası 2 dakika ara verilir.
- Hücum eden takım, kendi sahasını 8 saniye içinde terk etmek, 24 saniye içinde de hücumunu tamamlamak zorundadır, aksi halde top kullanma hakkı rakip takıma geçer.
- Oyuncu topla birlikte, top sürme, pas atma, şut atma aktivitelerini yapma hakkına sahiptir. Bir oyuncu top sürerken, topu eline alarak durdurursa, tekrar top sürme şansına sahip değildir; topu istediği yöne ve kişiye pas ya da şut atmak zorundadır.
- Her takım 5 kişiden oluşur ve takımların sınırsız oyuncu değişikliği hakkı vardır. Eğer faul hakkını doldurmamışsa, her çıkan oyuncu tekrar oyuna dahil olabilir.
- Eğer bir oyuncu normal faul veya iki tane sportmenlik veya teknik faulle oyun dışında kalırsa, tekrar o maç için oyuna dahil olamaz. Her oyuncunun bireysel olarak yaptığı faul sayısının toplamı, takım faullerini de belirler. Bir periyotta toplamda dört takım faulüne ulaşan takımın daha sonra yaptığı her faul, karşı takıma serbest atış kullanma hakkı kazandırır. Avrupa'da faul hakkı 5, NBA'de 6'dır. Çeşitli kuruluşların kendi kuralları ile faul hakkı değişebilir (Örneğin Türkiye minikler kategorisinde oyuncuların faul hakkı 4'tür).
- Hakem tarafından durdurulmadıkça, top potadan veya çemberden dönerse oyun devam eder. Ayrıca, oyuncu sahayı belirleyen çizgilerin dışına temas etmedikçe, top oyun çizgilerinin dışına değmeden havadan saha çizgisinin dışına çıksa dahi, oyuncu topu içeri çevirebilir de oyun devam eder.
- Her sayı atışından sonra veya hakemin düdüğü çalmasının ardından, oyun ve oyun zamanı durur. Sayı yiyen takımın pota gerisindeki çizgi arkasından topu oyuna sokması ile hem zaman hem de oyun tekrar başlar. Oyun içindeki diğer durumlara göre, hakemin gösterdiği yerlerden, top oyuna sokulur.
- Üç sayı çizgisi içinden yapılan her başarılı atış iki sayı, üç sayı çizgisi gerisinden yapılan her başarılı atış üç sayı olarak değerlendirilir. Faullerden veya kural ihlallerinden dolayı kazanılan başarılı serbest atışlar bir sayı olarak değerlendirilir.
- Oyuncular iki durumda cezalandırılır:

1. Bireysel kural ihlalleri,
2. Faul yapılan durumlar.

Kural ihlali veya hatası (hatalı yürüme, topun çizgi dışına çıkması, hücum oyuncusunun üç saniyeden fazla potanın dibindeki bölüm içinde durması v.b) top kullanma hakkını karşı takıma verir. Yapılan bireysel fauller (itme, çekme, vurma, tutma v.b) ise oyuncunun faul cezası almasını sağladığı gibi faulün yapıldığı yer göz önünde bulundurularak, rakip topu yandan oyuna sokar ya da serbest atış yapma hakkı kazanır.

- Serbest atış hakkı adedi, faulün yapıldığı zaman, yer ve çeşidine göre değişir. İki sayılık şut atışı sırasında faul yapılmış ve atış sayı olmamışsa atışı yapan takıma iki serbest atış hakkı verilir. Üç sayılık şut atışı sırasında faul yapılmış ve atış sayı olmamışsa atışı yapan takıma üç serbest atış hakkı verilir. Eğer atış sayı olmuşsa, bir serbest atış hakkı verilir ve atılan basket geçerli olur. Bir takım, bir devredeki "takım faul" sınırını geçmiş ve atış sahası dışında faul yapmışsa, faul yapılan oyuncuya iki serbest atış hakkı verilir. Teknik faullerde (oyunu geciktirme, centilmenlik dışı davranışlar, hakeme itiraz, izinsiz oyuna girme vb.) iki serbest atış hakkı

verilir. Faul eğer sert bir müdahale ile geręekleřmiřse hakem oyuncuyu oyundan atma cezası verebilir.

Saha lęleri

Alanın boyutları değişiklik göstermekle birlikte, ideal boyutlar 28 m x 15 m'dir. Oyun alanı bir orta çizgiyle ikiye ayrılır. Bu çizginin tam ortasında, orta yuvarlak denen bir daire çizilidir. Basketbol alanının karşılıklı olarak kısa kenar çizgilerinde birer pota bulunur. Pota, kenar çizgisinden 1,2 metre içeridedir ve 1,8 m x 1,2 m boyutlarında bir sac levhadır^[2]. Pota üzerinde, yerden 3,05 metre yükseklikte bir sepet vardır. Sepet, 45 cm ęapında demir bir ęember ile buna asılı, alt kısmı açık, beyaz bir fileden oluşur. Basketbol elle oynanır ve atılan top yukarıdan ęembere girip fileden geçerek aşağıya düşünce sayı olur. Basketbol topunun ęevresi yaklaşık 75–78 cm, ağırlığı 600-650 gram kadardır.